

A. Ω.

DISPUTATIO PHILOSOPHICA
De
CONSCIENTIA,

QVAM AUSPICE NUMINE DIVINO,
Et Approbante Ampl: & Venerandā FAC. PHIL.
ad prælustrem Academiam Aboensem,

Sub DIRECTIONE & PRÆSIDIO

Pl. Reverendi Amplissimiq; Viri ac Domini,

M· ANDREÆ WANOCCHII,

Pol. & Hist. Profess. Ord. nec non Collegii Philos.
h. t. Decani, Præceptoris & Promotoris certissi-

Liberalis exercitii gratiâ

Publico examini modestè submittit

JOHANNES L. RIVELIUS O-Both.

In Audit. Maj. ad d. 10. Aprilis, Anni 1686.



Impr. à JOHANNE LAUR. WALLIO, U.T.

Mon frere Thomas Gestrius.

Maximè Reverendo, Amplissimù, Consultissimù,
Reverendis Doctissimisq; VIRIS:

RECTORI ACADEMIÆ MAGNIFICO,

Dn. ENEVALDO SVENONIO,
S. S. Theologæ Doctori Celeberrimo, ejus-
demq; facultatis Professori Primario, nec non
Ecclesiarum Aboënsium atq; Nummensis Pa-
stori longè meritissimo, ut quondam Nutritio
optimo, ita nunc Promotori aeternum colendo.

Dn. ERICO ZWASSENI
Septentrionalis territorii in Bothnia Orien-
tali Judici æquissimo, per annos fere tres Nu-
tritio, & benefactori honoratissimo.

Dn. MARTINO BUNGE/
Curiæ, quæ Holmiæ est, Senatori longè gra-
vissimo, Nutritio meo non ita pridem muni-
fico, nullo non honoris genere prosequendo.

Dn. JOHANNI GRANDELLI/
Ecclesiæ, quæ in NyCarleby colligitur, Pastorì
vigilancissimo, Præceptorì ut quondam fide-
lissimo; ita nunc fautori certissimo.

Dn. LAURENTIO RIVELIO,
Pastori Maalaxensium bene merito, Parenti,
adfectu & submissione filio digna suspiciendo.

Dn. JACOBO ENHÅLLM/
Ecclesiæ Nerpenensis Symmystæ indefesso, Ever-
getæ, Adfini & p. t. Nutritio meo colendo.
Hoc qualecumq; ingenii specimen in prompti obse-
quii debiteq; observantie & gratitudinis obe-
sidem submisso acreverenter inscribo.



MAGNIFICE DN. RECTOR,
Amplissimi, Consuleissimi, Reverendi
Doctissimique VIRI.

AUetrici frugum Cereri cerea-
lia dona,
Impuri licet & fallacis pignora
cultus,
Sed tamen ardentis specie referentia zeli,
Cum pietatis tum devoti pectoris umbrā,
Chrismate fallaci quod fictum numen in-
unxit,
Ex longo ritu segetum pro munere libat,
Stigmate turpandam mentem & præcor-
dia vitans,
Ceu stygiam rabiem furiarū, *cana vetus*;
Non aliter, postquam sit scoria demta
metallo,
Vobis laudandi submissa mente *Patroni*,
Quos ex parte mei progressus dixero cau-
sam,

Pri-

Prima levis studii tentamina primitiasq;
Qvas remorata diu est series sat longa la-
borum,
Consecro pro meritis, ceu mos Academi-
cus urget,
Ingratum fugiens animum cruciamine
dignum.

Este pii, & dantis faciles admittite munus,
Lustrando solum mentem ac redolentia
thura hæc:
O Deus alme Pater, solio qui cernis ab alto
Qvælibet humanæ semper molimina men-
tis,

Ti soli constat quam sit venerabile nomen
Horum *Patronum* mihi, quove loco bene-
facta;
Te precor, illorum sis merces magna fa-
voris,
Solus in adversis sis murus aheneus illis,
Solus & in lætis animi cordisq; leyamen!

Ita vovet

NOMINUM VESTRORUM

devotissimus paratissimusq;
cultor

J. L. R.

IN DISPUTATIONEM

VIRI

Literis Virtutibusque Prastantissimi,
DN. JOHANNIS RIVELII,
Amici mei singularis, de Conscientia
solide elaboratam,

Auctor editio:

Qui visquis agis, sapienter agas, teme-
raria namque
Facta luent propas postmodo, crede
mihi,

Quodas nec Creditas gravis invenit, aut
Radamanthus,

Nec Nero, Pygmalion, Sylla, Syphaxque
ferus:

Conscia mens scelerum permulto sae-
vior illo est,

Qui falsum lento torruit igne bovem.
Sic docet ingenio pollens RIVELIUS
amplo,

Omnia, quod, pacem qui tenet, ille
tenet..

Quod prolixiori animi affectu quam ver-
borum apparatu dedi
AND. VANOCHE.

Quisquis amat puram sine crimine
ducere vitam,
Huic puræ semper pignora mentis
erunt.
Asthominem firdo mens conscientia ver-
bere cœdit,
Carcere ceu cuius crima corde se-
dent.
Jugiter in vita vitam sectare decen-
tem,
Sic te pura manet mens animusque,
Vale.

*Viribus utut diuturniori morbo debili-
tatis, in gratiam tamen Dn. Respon-
dентis amici veteris vel tantillum
lubens meritog, exhibui*

OLAUS LAURÆUS,
Sch. Uhl. Rector.

Per Eximio Dn. JOHANNI RIVELIO,
Amico veteri Salutem!

Provocant quidem in alienis causis mul-
ti ad conscientiam & ad ejus Tribunal,
ipſi tamen aperte & precipiti via fatis
proni & faciles, in ea ruere non dubitant,
quaे aperte contra omne jus & fas, æquum &
rectum, honestum & decens pugnant. Hi sunt
egregi

egregia illa adulatoriū progenies, quam de pef-
fimo Mercurio fabricavit decessanda inferna-
lis illa pestis, quæ cœ fecunda quedam Mater,
in medio prorsus christianorum hoc magis quā
alio unquam (proh dolor) mundi termino se-
dem posuit. Et collocavit: Non enim nunc pro
dedecore habent homines, sermonum facetis
fallacis aliud inscribere cordibus aliorum,
aliud corde suo cogitare; non vitio ponitur
coloratis circuitionibus aliorum causam ini-
que labefactare, aliter vero mente novisse, a-
literq; dictante ipsa conscientia. Sed ue de-
plorari quidem hic hominum pessimorum mor-
bus, vix tamen medicina parari huic potest,
ita egregiè facis D^N RIVELI, qui bonis CON-
SCIENTIÆ leges, tanquam puer ille Philippo
mortalitatem suam commemoras; pravos verò
vix nec tu, nec aliis quispiam Achilleus con-
vertere valebit calamus. Gratulor ex veterē
amicitia hisce tuis egregiis conatibus: Et quo-
niam tam pietatem erga D^Eum quam dili-
gentiam in studiis multoties tum hic tum Ilb-
saliæ cum applausu omnium probaveris; mo-
resq; tui ita te declararint, ut sperem te apud
omnes bonos gratiam meriturum; ita tibi ea
andem animicus ex opio, Ergo ne prius in hoc
stadio literarum definias, quam quos meritus
es honores, Parnassus tibi conferat. Vale!

Tuus ex veteri
JOHAN FORSENIUS.

Præstantissimo & Pereximio
DN. JOHANNI L. RIVELIO,
Artium liberalium cultori perassi-
duo, amico & fautori, ut sincero ita
& perdilecto,

De
CONSCIENTIA

Erudite disputanti;

POlles ingenio, polles virtute, RIVELI;
Dogmata Doctorum, moribus
ipse bonus,
Propugnas rite. Hinc olim tibi dantur
honores:
Perge piis cœptis, charus eris Pa-
triæ,
Charus eris Patri, pariter quoque cha-
rus amicis;
Gratulor atque precor, te regat al-
ma TRIAS!!!

Impeditior scripsit;

O. HartMan/
Oecon: Templi Cath: Aboëns.

I. N. J

I. N. J. C. O.

§. I.



Obilis illa, intricata & sat
diffusa *principiorum actionum*
humanarum doctrina
cum in vita civili, & ne-
cessitatem insignem, &
utilitatem habeat incomparabilem (ex
eâ namque pendet omnium actionum
notitia, æstimatio, laus & vituperatio)
non leviter meum percellere quivit a-
nimum, eoque inducere, ut ad minus
comtas, quas theses ipsæ repræsentant,
lineas ducendas memet accingereim,
subque disputationis incudem revoca-
rem; non quidem illam in universum
omnem, (foret enim id majoris o-
peris ac oneris, sub quo vires minus
robustæ collabacerent magis) verum
principium unicum, tractatu sanè non
facile, quod sibi haud postremum, sed
principem omnino inter reliqua actio-

A

num

num humanarum principia vendicat locum , ineffabile illud & cœlestis bonitatis depositum , divinæ voluntatis legisq; inviolabilis indicem simulac caduceatorem *Conscientiam*; cuius ductu si destitueretur homo, belluinam in indeolem oppido transiret, & actiones sibi quæ tum responderent, non quæ ad amissim legis quadrarent, quemadmodum hujus beneficio & libertatis humanæ sufficientia in civilibus nunc fit, perficeret, eliminarique oporteret illud Ciceronis tanquam à veritate alienum: *A Deo habemus nobis inditum, quod benè noverimus vivere,* lib. 3. de nat. Deorum; Eo tamen ordine ac methodo , ut post legitimum examen vocis, subjectæ materiei habitudo pro modulo ingenii & instituti ratione investigetur explaneturq; *definitione* congrua , nec non *divisione* in scholis receptâ. Interea benevolentiam tuam, candide Lector, eo, quo par est, animi cultu & reverentia & honore peto atq; animitus exopto; idque paucioribus in præsenti

senti, quoniam, ut ait Pindarus, Lyri-
corum ille non infimus: οὐώνυμον εἰς
δίκαιαν τρία ἔπεια διαρκέσει.

§. II.

Geminam cum primis vocis hujus originationem apud auctores reperi-
ri in confessu est, priorem à *confiendo*
deductam, posteriorem vero licet non-
nihil remotiorem, quæ conscientiæ incunabula aliunde arcessit, ceu sit *con-
cludens* quædam *sententia*. Utram vero arripias, penes te esto. Hinc sane,
quod proprius vero est, collige: Ante-
cedens derivationis ratio huic basi su-
um debet fulcimentum, quod velut cum alio scientiam dicere existimetur:
Est enim applicatio scientiæ ad aliquem actum, quæ fieri vel nō fieri par æqvūqz
est: Nam omnis actio revocatur ad legem judicij Dei, qui in cordibus no-
stris splendidum incorruptæ justitiæ tribunal erexit; Nec alius suæ præscri-
ptionis momenta habet perspecta penitus, novitque perfectius, quam qui horum & origo & auctor est ipse Deus.

Qvis convenientiam cum illis calleat
melius disconvenientiamve? Indultu
tamen ejusdem sanctissimi Numi
nis pariter & nos hæc eadem debito
modo conscimus: Deus cum homine,
& homo simul cum Deo, inquit *Hebreos.*
scit circumstantias suæ actionis, vel fa
ciendæ vel factæ. Facta de cœtero si
fuerint externa, spirituum cœlestium
ordinem & infernalium horridam mul
titudinem celare non quimus, cœlum
præterea terramq; & bonitatem & ma
litiam nostræ causæ detegentem certa
ratione divulgantemq;. Et hæc sanè
vis est particulæ *con.* quæ scientiæ ad
dita, sic dicit conjunctam plurium sci
entiam, & ratione subjectorum non so
lum, ut hic patet, sed & objectorum,
circa quæ unus idemque homo occu
pabitur. Consequens autem eatenus
fidem meretur, stareque potest, quate
nus faciem præferente naturæ lumine
judicat & concludit conscientia, quid
seqvendum quidve fugiendum in vitâ
omnino sit. Conf. *Wend. phil. mor. p. 223.*

Hisce addere solent & tertiam, qui cum Bernhardo putant conscientiam dici, quasi *cordis scientiam*. Monendum tamen hic est, duas hasce posteriores, si ad limam legitimæ notationis examinentur, pro allusionibus meritis haberi oportere, verum talibus, quibus omnino nulla non insit virtus ad naturam & indolem conscientiæ adumbrandam. Vox græca συνέδησις majorem cum prima sovet affinitatem.

§. III.

Missis ambiguitatibus & promiscua conscientiæ usurpatione passim obviâ, qua sumitur late nimis (α) pro τῶν κοινῶν ἐνοίων cognitione naturali, rei contemplativæ & agibili inservientium. (β) Nimis stricte pro conscientia vel bona, quæ testimonium exhibet de facto morali bono, & animum hominis tranquillat & lætificat; vel mala, quæ de malo morali, tanquam objecto suo testatur, angore & stimulis molesta, imo intolerabilis: Unde est, quod à quibusdam pro summo in vita malo vendi-

tetur, quemadmodum & ē contrario bona pro summo , quod tam anxie quærimus, bono; qui plausibilibus argumentis non destituuntur. Qvicquid sit, erit hoc extra controversiæ aleam verum, qvod conscentiæ magna sit vis , quemadmodum loquitur Cic. pro Mil. ut neque timeant ii, qui nihil admiserunt, & pœnam ante oculos versari putent semper, qui peccaverunt. Flu- it distinctio hæc ex conscientiâ rei fa-ctæ consequenter , quia non proprie moyet ad opus. Hujus loci est con- scientia actuum futurorum, quâ ipsa judicat, quid sit bonum ac malum, quid fas ac liceat, quid nefas ac non liceat, & qua præterea præscribit, quid sit fa- ciendum, quidue omittendum. Secun-dum hunc respectum dicitur conscien-tia obligare, quanquam non per se, sed ratione legis, quæ aliquid vel præcipit vel prohibet,

§. IV.

Vocari solet nominibus aliis , vi-delicet scientia, ad stipulante sobriè Phi-losopho-

Iosophantium meliori choro. Basilius eam siftit ut naturale judicatorium nobis, Chrysostomus incorruptum judicem. Nilus vocat lucernam, qua uenditum est in omnibus aetionibus. Damascenus legem intellectus nostri. Gregorio dicitur bonorum morum genitrix & divinæ voluntatis radius; qvare & sensus divini judicii salutatur a doctis, & tribunal Dei in cordibus omnium erectum. Justo Lipsio pietatis soboles audit, & reliqua in homine rectæ rationis scintilla lib. I. Pol. c. 5. Hieronymo sanctitas naturalis Epist. ad Demet. Qvæ tamen pleraq; tituli potius sunt honorarii, & elogia quædam periphrastica, certo cum iudicio & discrimine admittenda.

§. V.

Pro æquipollentibus haberi conscientiam, lumen ac legem naturæ periculum est asseverare. Notetur obiter, & quod dici solet, in transcurso, legitimum discrimen, ne fuggilletur veritas, decipiaturque falsitas sub veri specie, in-

cie incautis nonnunquam & imprudentibus imponens : Lumen enim a lex naturæ, si æquipollenter sumantur, sunt ex hypothesi inseparabilia ab intellectu, & in omni homine uniformia ; Conscientia vero actualis est mutabilis, separabilis : hæc enim & bonū & malum morale respicit, admisso nonnunquam errore , ignorantia , dubio ; Illa tantum ad bonum determinatur , principiis practicis naturaliter id svadentibus , circa quæ non errare quis potest. Est enim hoc *avilneiuor cū deos-
xepērō*, ex principiis veris aliquid re-
cte sequi, & pro vero adstrui, *ſ falsum
tamen esse, docente Hornejus lib. 2. de mor.*
c. 2. par. 12. Nam qvemadmodum est
igni frigefaciendi, & aquæ exsiccandi
facultas ; *Ita habent principia practica in-
natam falsoitatem.* Reliqua quæ hujus essent
considerationis, brevitatis propositæ
ergo hic relinquenda esse censeo.

§. VI.

Intellecto nomine, ex lege metho-
di proximum est ut qværamus utrum
existat

existat res nomine significata? Dari autem hanc adstruimus ex inconcussa Sacrarum litterarum auctoritate, & huic solide superstructis Patrum decre-
tis: Sufficiat nobis illud S. Pauli Rom.
2: 14. 15. Omni exceptione majus; &
D. Ambrosii: sunt tibi necessaria con-
scientia & fama: conscientia propter
Deum, famâ propter proximum.
Dein ex sapientiæ humanæ vatibus id
ibimus evictum, qui ratione & expe-
rientiâ ducti, verum non dissimularunt;
Cicerone imprimis pro Cluent: Data
est nobis conscientia à Deo immortali,
& nunquam à nobis divelli potest, frau-
de vel vi extingvi; & aliis, quos longo
ordine si recenserem, esset hoc super-
vacaneum oppido. Essel & præterea
infinitum propemodum omnia con-
gerere, quæ in hanc rem apud scripto-
res optimæ notæ occurrunt passim.
Postea idem exemplorum serie proba-
tur, Caini, Saulis, Achitophelis, Judæ
Ischarioth, Tiberii, Neronis, & id ge-
nus maleficorum, in vita humanitatem

penitus omnem exuentium, unde extitit sauciata illa ac lacinans conscientia, infernalium cruciatuum in hisce omnibus anteambulo & præco. Denique rationum monumentis; humanæ scilicet mentis divinitatem esse nullam, atque simul infra brutorum conditionem dejectam, si hac naturæ face destituta caligaret. Conscientiam vero antecedentem in specie stabilit recta ratio, quia admittit συντήρησις, quæ in discursu & ratiocinatione ponit hanc maiorē: Malum est fugiendum; subsumit ratio: hoc vel illud vitium in particuliari est malum; concluditur demum ex tenore conscientiæ: E. est fugiendum. Conclusionem hanc porro sequitur, vel lætitia in corde, si recte feceris, terror vero, si rei turpi te addixeris, obtinet namque tum, quod habet Ovidius lib. I. Fast.

Conscia mens ut curque sua est, ita concipit intra Pectora, pro facto spemque metumque suo.

Voluntati igitur summa contentionē cavendum est, ne quid contra rectæ rationis

tionis dictamen moliatur, alteq; sedeat homini infixum, ne à præcepto conscientiæ vel ungvem transversum recedat, quemadmodum monet Cic. ad Attic. l. 13. ep. 20. I ergo, qui conscientiam, profunde nobis insitam excutere & eradicare omnibus modis laboras, & evince testibus adscitis quod sit Nihil.

§. VII.

Lustrato pro instituto nomine, & existentia convenienter adstructâ, proxima cura erit, ne tritam videar deseruisse viam, illustrare λόγου τῆς στίας. seu ὀρισμὸν, ut res in aprico fistatur. Fiet id commodissime conceptu convenientiæ & disconvenientiæ, ut logicis loquendi mos est. In priori enodando cum desudandum sit, in limine statim diffidendum non est, auctores, Scholasticos imprimis, inveniri dissidentes, cum quibus longum contentionis funem trahere relinquo illis, qui subtilitatibus talium ac tricis par acumen sunt consecuti: In his namq; ut in aliis bene

bene multis homo homini multum
præstat. Penitioris nihilominus co-
gnitionis ergo hic disquirendum est,
an sit conscientia rationis seu mentis
humanæ facultas, ipse intellectus? an
ejus pars vel habitus? numve alia po-
tentia naturalis? idque brevioribus in
præsenti, cum magis sit Philosophi na-
turalis rigidiores aliquam inquisitio-
nem plerorumq; quæ hujus rei sunt
tenere, quam Philosophi moralis,
qui ea ex suppositione & in actu ex-
ercito pro instituti sui ratione, levi-
tantum, quod dicitur brachio attingit,
Conscientiæ itidem. Ut enim aurifaber
non destitui potest qualicunque fal-
tem cognitione auri, modo peritus sit;
Ita scientiâ physicâ non carebit omni-
modâ, qui Ethicen se perdidicisse di-
xerit. Est itaque conscientia non ipse
intellectus. Non pars intellectus, qui
in se & suâ naturâ non dividitur, cum
spiritualis res minime sit divisibilis in
partes. Nec potentia naturalis, primum
actus peincipium, quæ omnium primo
ad

ad operandum ordinatur. Quæ tamen diversa diversis placent, ut sua cuique libido est, dicente Faustino. Plura non coacervo, quæ tamen minutim persequi possem; sed cum selectioribus, etsi non levis obstrepit controversia & arguta nimis atq[ue] intricata quorundam inversio, dico, quod conscientia sit habitus intellectus practici, ex imagine divina residuus, actionum moralium particularium fieri index, in facto vero esse judex, si-
ve absolvens sive condemnans.

§. VIII.

Verum enimvero, ut rem altiore in-
dagine persequar, tenuisse hic juvabit intellectum, qui licet sit ἀμέριστος & sim-
plex, ut superius paulo innuebam, ra-
tione tamen finis & objecti, seu ratio-
ne actionum, diversos fines ac diver-
sa objecta habentium, distingvi solere
in θεωρητικὸν καὶ πραγματικὸν. Quæ distin-
ctio est ipsius Aristot. 3. de anima c. 10.
Item Met. l. 6. c. 1. dicit ἡ ἀνάστα διά-
νοια, ἡ τρεπή, ἡ ποιητικὴ, ἡ Θεωρητικὴ.

Ille

ille propter cognitionem tantum ratiocinatur: Nam θεωρητικὸς ὁδεν νοῦ πρακτὸν, ὁδὲ λέγει περὶ Φεύγεται διώκεται ὁδεν¹ l. cit. c. 9. Hic vero ratiocinatur propter opus, ut agat efficiatque quod bonum esse intelligit, præcipiens Φεύγειν διώκειν. Unde constabit & extra controversiam planum erit, di- Etamen conscientiæ esse non-theoreticum, sed practicum omnino intelle- Etus practici: Nam quemadmodum potentia ipsæ, επισημονικὴ καὶ λογισικὴ, η βελευτικὴ, per rationem in superioribus indicatam, sunt diversæ; sic & ενεργειας, quæ ab utraque fluunt, distin-etas pari ratione esse necesse est.

§. IX.

In curatore examine causæ effici- entis, cui ortum atque originem de- bet conscientia, cum animum occupo meum, obrepit eidem commode di- stichon illud non plane incon- veniens:

Zeug

Ζεὺς πρῶτος γένετο, Ζεὺς ὑσαῖς αρχικέ·
παύρος,

Ζεὺς κεφαλὴ, Ζεὺς μέσσα· Διὸς δ' ἐκ πάτ-
τα τέτυπται.

Quo non obscure innuitur cuiusvis entis realem dependentiam à Deo esse. Conscientia igitur cum sit tale ens, in suo esse dependet à Deo; Et si Martinus Bressero Boxtellano credimus, verba sunt Osiandri in Theol. mor. part. Gen. p. 261. *Non tanquam à causā efficiente, quia ipse conscientiam atq[ue] animam conscientiā præditam condidit, quod nulla creatura potuit, sed* εἰ *tanquam à causa exemplari, quis lumen conscientiæ homini indidit, quasi quan-* dam particulam εἴ radium, in modo innilitur Deo illa, ejusq[ue] providentiæ cognitiæ εἴ creditæ tanquam fundamento, illam ejusque pondus ac vim sustentanti ac confirmanti. Convenienter proinde ait Hieronymus Epist. ad Demitriad.

triad. **H**abemus animis nostris Sanc-
titatem naturalem à Deo impressam,
quæ velut in arce animi residens pra-
vi ac recti judicium exercet. **E**t Di-
vinus Plato : Si quid nobis mortalibus
insit immortale, rectum & bonum, di-
vinum & à Deo datum sit necessum
est. **N**ec non Sen. epist. 72. Nulla
sine Deo bona mens est. Ille propter
ea ex intimis cordis recessibus oran-
dus est semper, ut quandiu hujus lu-
cis vitaeque usura fruimur, nobis lar-
giri dignetur mentem sanam in cor-
pore fano, monente Juvenale: quo bo-
no profecto atque dono , post æternæ
salutis ineffabilia bona, homini nihil
optatius,nihil melius contingit unquam.
Consideratione dignum est, quod &
habet Philo Judæus lib. de migrat.
Abrahæ: Si quid anima ex se ipsa par-
turit, plerunq; abortivum est,& imma-
turum gignitur; contra integrum ab-
solutumque , quicquid divinitus in il-
lam impluit.

§. X.

Cœterum non ignorabitur conscientiam actualem oriri per intellectum practicum elicitive, qui non tantum objectum, sed & ejusdem qualitatem, suâ cognitione assèquitur, idq; ex normâ illa, de quâ thesi 14. agetur.

§. XI.

Intellectus præterea practicus est subiectum conscientiæ, puta informationis, quo mediante adjunctum in subiecto fundamentali recipitur: conscientia enim dicit scientiam, & propterea spectat ad intellectum, cui omne illud quod scitur est transcribendum. Elucescit itaq; eos in errorum incidere labyrinthum, cassibusq; falsitatis intricari inexplicabilibus, qui dicunt conscientiam esse voluntatis actum, vel qui eam faciunt inclinationem quandam elicitam à voluntate, ad operandum secundum rectam rationem; vel deniq; qui eandem ad intellectum & voluntatem simul referendam esse censem. Hisce talibus obvi-

am itur ratione ad memoratam validâ ab actibus intellectus petitâ & præcipuis ejus muneribus, quæ varia sunt; ex quibus tamen ad hæc duo, tanquam primaria, illa fere omnia referri queunt, indicare videlicet & judicare. Quæ vero ut secundaria principalibus hisce subordinantur, illa vel versantur circa facienda & omittenda junctim, ut est naturâ discernere inter bonum & malum, vel tantum circa facienda, veluti est instigare, obligare & obstringere, imperare & dirigere; vel deniq; circa omittenda, quemadmodum est retrahere, vetare seu prohibere, nec non dissuadere; Qvæ conscientiæ munera intra suos sibi à facultate sua positos limites exercebuntur, cum necesse non sit falcem in alienam messem immitti. Sicut enim in civitate, docente Platone 4 de Repub. in fine, omnia recte se habent, si omnes suum agant; Ita etiam cujusque vitam optabilem fore, si unaquæq; animi facultas opus id faciat, quod natura ei demandavit, & concentus

centus aliquis earum facultatum sit ;
Ut & contra, omnem pravitatem oriri,
si in anima excitetur seditio. Tran-
seo hic triplex intellectus dictamen ,
quod itidem meæ positioni lucem fœ-
nerabitur. De subjecto autem deno-
minationis , quod adjunctum funda-
mentaliter sustinet , si disquiratur , est
hoc omnis homo. Qvotus enim quis-
que est , qui tam divino munere va-
cuum se esse velit , & eo ipso non plus
scientiæ adpetere laboret , quam lapis ?
Certe velit nolit , eandem conscientiæ
legem sibi impressam esse animadver-
tet , etiam ille qui extra πολιτευμα Chri-
stianismi est , quæ omnes in univer-
sum mortales ad honestatis studium in-
variabili quadam & immutabili ratio-
ne obligat atque obstringit : Nam sic-
ut una est omnium natura ; ita etiam
quod è naturæ dictamine fluit , si modo
maxime communia præcepta confide-
res. Audi saltem , sed cum delecta-
tione audi Lanctantium lib. 6,instit. 8.
ex Ciceronis de Rep. libris , qui tem-

porum injuria deperditi, hodie non extant, hæc deponentem: Est quidem vero lex recta ratio, naturæ congruens, diffusa in omnes, constans, sempiterna, quæ vocet ad officium jubendo, vetando à fraude deterreat. Huic legi nec obrogari fas est, nec derogari ex hac aliquid licet, neque tota abrogari potest. Nec vero aut per senatum, aut per populum solui hac lege possumus. Nec est quærendus explanator aut interpres ejus alius: Nec erit alia lex Romæ, alia Athenis, alia nunc alia post hac: Sed & omnes gentes & omni tempore una lex & sempiterna & immortalis continebit, Unusque erit quasi communis magister & imperator omnium DEUS, ille legis hujus inventor, disceptator, lator, cui qui non parebit, ipse se fugiet, ac naturam hominis aspernabitur, atque hoc ipso luet maximas pœnas, etiamsi cœtera supplica, quæ putantur effugerit. Hæc ille. Hic imprimis spectatur subiectum proximum & immediatum.

An etiam conscientia competit angelis,
divini oraculi profundis interpretibus,
& aliis quibuslibet sapientiae mystis,
pleniū explanandum relinquendum
esse existimo : Sufficit hoc mihi,
quod hac in re mens mea non flu-
ctuet.

§. XII.

A scōpo vero quam longissime te-
hum jecit Origenes, si vera sit ejus sen-
tentia, ut passim tribuitur, cum statu-
erit illam esse substantiam quandam se-
paratam extra nos existentem, & nobis
per modum angeli custodis assistentem,
lib. 2. in epist. ad Rom. Error quoq;
perstringendus foret, si ea tribueretur
animalibus brutis ex levioribus qui-
busdam indiciis, utpote umbra & ana-
logia quadam, ut vocant rationis, exe-
rentis sese in eorum operationibus,
quod cum admiratione aliqua nonnun-
quam experiri videmur, & quæ sunt
ejus farinæ reliqua. Et memorabile
præprimis est, quod de Elephantis
scribit Plutarchus, de solertia animalium

c. 26. eos, si erudiantur ab homine, ostendere in theatris eas gestuum figuræ & varietates sæpe, ut copiam & concinnitatem eorum difficile sit humanæ industriæ exprimere aut memoriâ complecti. Unde Arist. lib. 9. de hist. animal. c. 46. de iisdem: Multa erudiuntur & sciunt, quando & regem adorare condiscunt. Et Strabo lib. 15. Adeo mansvecunt, ut lapidem ad scopum jacere, & armis uti & optime natare ediscant. Cœlius testatur Aescanum Cardinalem Romæ psittacum centum aureis emtum habuisse, qui articulatissime continuatis perpetuo verbis, Christianæ veritatis symbolum integre pronunciavit, perinde ac vir peritus recitaret. In quibus omnibus vim contrarium affirmandi non exiguam inesse à quibusdam præsumi scimus. Verum pertinaci nimis acre fractario repulsam fieri certum est, si expendatur, ut par est, bruta propria rationis operatione, intelligendi nimirum & volendi facultate destitui.

Quod

Quod vero circa varia occupentur, veluti ex prævia ratiocinatione, nobis nō imponat aut fucū faciat, cū ejus efficaciam neutiquā sit, ut declarare valeāt rationem illis inesse: Nam quemadmodum ex diversis animatorum effectibus, exempli causa, ignis stipulas, lapidem, vero non accedit, magnes ferrum, lignum autem non attrahit; hautquam sequitur, ea rationem habere. Ita quoq̄ in consequens est, dicit Nobiliss. Puffendorf. de jure nat. l. 2. c. 3. §. 2. actionum brutorum diversitatem tantum, ex simplici naturæ inclinazione profectam ex aliqua rationis analogia provenire. Mutato principio, mutantur ea quæ ex principiis pendent. Eant ergo bruta sensuum blandimentis inescata, & appetitu, quo feruntur naturali, ruant in suas actiones, ac ex phantasiæ satis nobili, quo pollent, gradu, apprehendant ea, ad quæ sensim adsuefiunt industria & exercitatione hominum, sed prævio rationis scrutinio nullo, nullisq̄ actionibus.

num circumstantiis ex lege conscienciarum ponderatis, atq; animarum nostrarum eam prærogativam & præcellentiam largiantur, qua declaretur & nobis ob oculos ponatur, quo pacto etiam in hæ mortalitatis scena, nos sui quam similimos cupiat efficere Deus, prosecutio ne scilicet boni & fuga turpis, ex ducitu conscientiae. Scite non minus quam vere dicit nonnemo: Sicut lumen candelæ aut lucernæ ponitur in domo, ut pateant & discernantur ea, quæ in domo sunt; Ita Deus posuit conscientiam in medio cordis vel animæ rationalis, tanquam lumen, quâ videat & discernat anima, quid facere vel non facere debeat. §. XIII.

Materia vero circa quam seu objec tum, quod hic divinarum voluntatis radius illustrat, & in sensus & publicam lucem incurrere facit, sunt actiones humanae, in primis exteriores, *κατ' εξοχην* in ci vilibus ita appellatae, non hominis; quia non quælibet actio hic intelligitur, cuius causa homo est, sed quæ homine est

est digna, à ratione & libera voluntate profecta, επωνετὰ καὶ φεντὰ, i.e. quæ laudem aut vituperationem nobis conciliabunt, præmium vel pœnam procurabunt. Hæc omnia directe & per se huc spectant, per accidens vero & indirecte, quæ naturâ suâ οὐδιάφορη sunt, hoc est, quæ neq̄ de genere suo neq̄ ratione alicujus permanentis circumstantiæ continent in se aliquam bonitatem vel malitiam moralem; ob alicujus tamen positivæ legis interuentum ipsa quoque vel bona vel mala erunt. Dorotheus vero ad materiale plus respiciendo constituit illius objetum Deum, proximum, & res ipsas, citante eum Osiandro Theol. mōr. c. 10. th. 6. part. Gen. Scribens: *Rationem habemus conscientia ad Deum, ad proximum & ad res.* Ad Deum, ne quis scilicet ejus precepta contemnat, etiam in iis, in quibus eum mortalium nemo uidet, nemo reperit, nemo judicat. Custodiat ipse conscientiam Deo in abscondito. Ut e. g. negligit orationem, ascendit prava cogitatio in

cur ejus , nec sobrius fuit , nec repressit se
 ipsum sed oblectationi obsecutus est . Videlicet
 proximum quippiam vel agentem vel dicen-
 tem , statimq; illum cum suspicione judicavit ;
 Et ut concludam breviter , ad omnia diligen-
 tia opus est , quae sunt a nobis in abditiis per-
 petrata , quaeq; nullus hominum nisi Deus et
 conscientia nostra conspexit . Hac nimirum
 est ad Deum conscientia . Ergo proximum
 autem conscientia habetur , si nemo quippiam
 omnino faciat , quod intelligat , quamvis mini-
 mom molestiam et afflictionem proximo af-
 ferre . Non re , non verbo , non animo , non
 signo , non aspectu . Sunt enim signa qua-
 dam , quibus proximum ledamus , sunt aspectus
 quibus eundem affligamus et molestia non par-
 va officiamus ; Et ut breviter dicam qui-
 buscunq; senserit homo molestiam sese proxi-
 mo offerre , ab iis omnibus jubet abstinere con-
 scientia . Quod si contra faciat , comma-
 culatur et rea est , non ignara ea a se stu-
 diosè agi , ut noceat , ut affligat . Et hoc
 est quod erga proximum dicimus conscienti-
 am , est re nulla abuti omnino , ut silicet non
 sinat fædari rem ; projicis , sed cum vide-
 rit quip-

rit quipiam projectum, non negligat, et iam si sit vile, sed corripiat potius, & in locum suum statim reponat. Exscripsi hæc propterea, ut mens auctoris, Dorothei, constaret melius. Mente vero & animo insistendum esse reor in objecti formale, quod supra claruit.

§. XIV.

Ad jus naturæ tanquam stateram expendenda est moralis nostra actio. Quemadmodum enim lex divina, voluntas Dei in verbo revelata, norma est actionum hominis Christiani spirituallium; Lex civilis regula, ad quam civitas est componenda ac regenda, sed utraque non nisi cognita, tum enim, ut loquitur Hornejus, lex demum obtinet, cum ad notitiam vel pervenit, vel pervenire potuit; Consimili ratione jus naturæ norma est actionum moralium, & quidem proxima & immedia ta. Vedit quippe Deus, à quo commoda, quibus utimur, lucemque quâ fruimur, spiritumque quem ducimus, sicut pro Sext. Rosc. ait. Cic.

id à

id à conditione hominis alienum esse, ut ille ageret ex lex, actionesque suas vago veluti impetu, & citra respectum ad aliquam normam ederet, idcirco illam in protoplastis statim in primordio rerum insevit, & adhuc in corrupto hoc statu aliquid primævæ legi consimile, quod potius umbram refert, quam partem illius, conservat, adeo ut ex tenore quoque conscientiæ possimus illis quæ dictat, convenienter satis operari, si debitam adhibeamus industriam, civilemque beatitudinem, quam intendit, feliciter consequi: Infelicissimos autem nos è contrario esse constabit, si ab ejus dictamine temere recesserimus. Ut homo perfectiōnem nactus, dicit Philosophus I. Pol. c. 2. animantium est optimum; Sic cum à lege iustitiaque discessit omnium pessimus est: Importunissimum est armata injustitia.

§. XV.

Contradistinguitur hoc ius juri legitimo, ut ex Arist. lib. 5. ad Nic. c. 7. con-

constat, constituiturque ex principiis
practicis natura notis, cuius materia
ex quâ ἀναλόγως sic dicta sunt. Innu-
unt hoc ejus requisita: nam & ostendit
objectum, & modificat actionem, & ho-
nestorum obligationem inducit, quod
sane non aliunde est, quam ex primis
principiis nobis connatis, quæ sunt
propositiones per se notæ, quæ nobis
quoad habitum innotescunt, priusquam
simplices etiam terminos percipimus.
Ex quibus quædam sūt generalia mo-
rum, alia tamen magis determinata &
particularia, tamen etiam per se nota.
Hinc vero, quæ inferuntur per eviden-
tem illationem, Philosophis dicuntur
conclusiones, nec cognosci possunt ni-
si per mentis discursum & ratiocinium.
Inter quas quædam facilius & à plu-
ribus cognoscuntur, aliæ majori indi-
gent discursu, & non æque facile sunt
omnibus obviæ atque perspectæ, quem-
admodum ex adductione exemplo-
rum, quæ huc spectant, patescit Φ.
ταλμοφαρεψ. In id itaque omni stu-
dio

dio incumbendum est, ut exactas & ubique salutares conclusiones ex suis fontibus eliciat atque deducat ratio, alias in paralogismos facilis est lapsus, quod principium difformitatis est à regula; in quos tamen longe proniores sūt illi, qui aut humaniorum artium cultura animum non excoluerunt, aut alias paulo longiori rerum usu & experientiā exerciti justos discretionis limites vel transcendunt, vel non attingunt; rectum scilicet dignoscere curvo, & iniquum secernere justo exacte non norunt. Naturale enim illud, quo pollent Conscientiæ judicium sibi alias usq[ue] quaq[ue] non constabit: Ut enim aspectus lumen accipit à circumfuso aëre; Sic inquit Arist. mens à doctrinis. Deducit me in hanc assertiōnem præter alios b. mem. Axelius Kempe Jur. Prof. Ab. avunculus meus longe desideratissimus, cum in Philosophia sua morali c. 3. hunc in modum fatur: Seminarium, rudimentum & inclinatio ad virtutem homini inest ab

ab ipsa nativitate: complementum vero & habitum perfectum exercitio & actionum frequentatione parari experientia firmat. Unde argumentatio, quæ ad institutum faciet, resultabit non incommoda.

§. XVI.

In objecto conscientiæ formalis videtur finis porro posse includi, qui est ut indicet in particulari, præscribat atque pronunciet de rebus gerendis vel non gerendis, seu ut suggerat hoc honeste posse fieri, illud non posse, teste Müllero Coll. Eth. disp. 6. §. 5.

Ωσπερ δὲ τὸ αἷμα δι' ὅλς τὰ σώματος ἐγχύεται καὶ τοῖς λοιποῖς μέλεσι κάλλος καὶ ἑυρασίαν θίσων· δτος καὶ η συνέδησις εὐ πάσις αρετᾶς τὸ πρέπεον διατάττει

Quod ad usus nostros sic accommodatum de-
promimus ex Lamb. Danæi Ethica Christ. Bene autem probeque hoc non
fiet, nisi conscientia decenti rumine
expendat circumstantias illas intrin-
secas, quæ substantiam actus essentia-
liter afficiunt. Comprehenduntur il-
læ &

læ & includuntur vulgari versiculo:
Quo, quid, ubi, quibus auxiliis, cur, quando. In quo *qui* significat ipsum agentem, quæ suæ naturæ tum vires habebit optime cognitas, valeant ne aliquid an ferre recusent, tum earum inclinationem: nam nihil invita, quod dicitur Minerva est agendum. Habitudinem vero istius *euφυias* non colligat aliunde, quam ex cupiditate & desiderio rei, nec non ex ipsius animæ do-
 tibus, quæ nobis inerunt. **Q**uid denotat actionem, quam metimur & ex ob-
 jecto, circa quod occupatur agens. **U**bi denotat locum, quem si pruden-
 ter ponderare voluerimus, consideran-
 dum est, quid ad promovendam a-
 ctionem vel ornandam conferat. **Q**ui-
 bus auxiliis indicantur media, nec non instrumenta, quibus actio perficienda
 est, qualia in quibusdā sunt divitiæ, quæ virtuti & morali & intellectuali gran-
 di sunt auxilio: Nam non facile emer-
 gunt, quorum virtutibus obstat res an-
 guusta domi. **C**ur innuit finem, ad
 quem

quem actio dirigitur, qui tanquam de-
liberationis fundamentum ante omnia
est perspiciendus. *Quomodo* rationem
agendi præscribit, quam dictabit re-
cta ratio, rectum illud & verum judi-
cium ex naturalibus principiis & lu-
mine ac lege naturæ depromptum, &
si moderationem, quam adhibere tene-
mur, non persequimur alias, consilium
prudentiorum adest, cui non refragabi-
musr. *Quando* tempus, qvo instituenda est
actio ventilat. Erit illud negotio con-
veniens, eique confiendo neutquam
arctius, quā ut magnitudini rei geren-
dæ sufficere queat, quo non præter-
mittantur reliqua, qvibus nos pro ne-
cessitate muneris partiumque nostra-
rum, ut vacemus, nostra omnino inter-
fit. Huc spectat occasio, quæ Ciceroni
lib. 1. de invent. est pars temporis, ha-
bens in se alicuius rei idoneam facien-
di, aut non faciendi opportunitatem.

§. XVII.

Hæc omnia, ni fallor, in conspectu
habuit Aristoteles lib. 3. Ethic. ad Ni-

comachum c. i. sub finem, aut sicut alii ejus interpretes hoc caput in tria dispe-
scunt, c. 3. cum definierit τὸ ἐκάστοιν, ἢ οὐ
ἀρχὴν τὸν αὐτῷ εἰδόν τὸν καλὸν εκατόν, ενδίξει πρᾶξις.
Rationem hanc videtur edocetus, licet
in aliis bene multis plumbei fuerit in-
genii judicii servilis, Terentianus ille
Davus, cum solito aliquanto doctius fa-
turus: Paulum interesse censes ex animo
omnia, ut fert natura, facias, an de in-
dustria! Per magnum ita discriminem ad-
vertit esse inter naturales rationes,
& eas quae ex composito, industria &
præelectione fiunt.

§. XVIII.

Honestum proinde cum venamur
eā cautione, quā par est, omnis actio
nostra legis innatae & rectae rationis di-
ctamini erit conformis; Si vero osci-
tantiæ nos dederimus, male ex princi-
piis ratiocinando, quod cavit thesis su-
perioribus duabus proxime præce-
dens, fieri aliquando potest, ut erro-
ribus impliciti vacillemus, ut plurimum
& in præcipitia vitiorū feramur, quod
evenit

evenit tunc, cum ex circumstantiis illis,
 quæ ad actionis specificationem requi-
 runtur, intermisericordius, ad stipulante
 Philosophorum Coryphaeo Aristotele 3.
 Ethic, c. 7. ubi inquit: Peccata com-
 mituntur alia, quod id agitur, quod
 non oportet, alia quod non ut opor-
 tet, alia quod non quo tempore opor-
 tet, aut aliquid hujusmodi. Colopho-
 nis loco attendendum est, plurima ma-
 la videri, si nude & absolute sumantur,
 quæ mutatis conditionibus possunt ho-
 nestari & fieri bona; Multa item, quæ
 naturâ esse honesta videtur, temporibus
 fieri non honesta, adstruente Cicerone
 lib. 3. offic. Qvod tamen non evertet,
 quod paulo superius ab eo fuit dictum:
 Qvod turpe est, honestum fieri nulla
 ratione potest.

§. XIX:

Conscientiæ *actualis* & quidem ante-
 cedentis naturam quidditative explicata-
 tam sifset nobis hæc definitio: Con-
 scientia est habitus vel dictamen intel-
 lectus practicum, indicans ex princi-

piis innatis aliquid in particulari , ceu honestum aut turpe, agendum aut o-
mittendum esse.

§. XX.

Definitionem ex lege methodi pro tenuitate ingenii ventilatam excipiet divisio; In qua extruenda cum sim occupatus, res non parvæ difficultatis remoram mihi injicere , atque impedimento esse videtur , quod non convenient, qui viam mihi præibunt, & conscientiam varie , ut quisq; suæ causæ serviat, dispescant , facientes eam vel bipartitam, vel tripartitam, vel in plura segmenta divisam; quos si reconciliare, & ad amicam unionem reducere hic aggrederer, parvitas mea fortasse suspecta foret. Illud solum mihi curæ erit, hoc loco insinuare divisionem illam tuerique , quam tradiderunt Philosophi celeberrimi veteres pariter ac recentiores plerique, missa in compendium re, tum quod materiam substratam, qua hanc sui partem fusius

&

& prolixius persequi soliti sint, qui
eam publicis disquisitionibus sibi ante-
hac discutiendam sumserunt, tum quod
memor propositæ brevitatis, quam
non unum est, quod mihi injungit, pro-
lixitatem omnem & ex eruditorum
scriptis ingentem illam opinionū con-
farcinationem non valde hic amem.
Philosophi quod hoc in negotio astru-
unt stabiliunt hoc fulcro: Ratio pra-
etica statuit aliquid agendum tanquam
honestum, vel trepidat anxie, credens,
assentiens seu judicans scrupulose, ab
homine vix quippiam fieri posse sine
peccato: si statuit, aut firmiter aut
confidenter credit, assentitur seu indi-
cat actionem fore honestam, aut pro-
babiliter opinatur; si firmiter, aut ve-
re aut recte statuit, creditq; seu judi-
cat, aut non recte, sed falso. Quo fun-
damenti loco substrato, concludere li-
cet conscientiam secundum commu-
nissimam Doctorum mentem esse quin-
tuplicem: Rectam, erroneam, proba-
bilem

bilem, dubiam & scrupulosam; quæ
quid in recessu habeat, fortasse *συζητησ*
publica extricabit. Sed manum
de tabula.

JESU Αὐτῷ ω^ρ REDEMPTORIQUE OMNI-
UM BENEDICTIO!

ΑΞΙΟΝ ζῆι, βίος Δικαιοπαντεῖς, σφόδρα, Φυλάτο-
τειν
Σύμβολα τῆς Φύσεως τῆς ὄρθις καὶ πολιτεύλειν;
Ταῦτα γδὲ ἀνθρώπῳ πλεονεχήτων ἀλογίσων,
Οἴατε τῇ δόξῃ ὑπεραιρέει κτίσματα κτίσης.
Τόπο σὺν καὶ φίλε με ωδῇστηρεῖς ἀξιεπαίνως,
Μέχρει τῆς ψυχῆς δῶρον περίπομον τὸ συνεδός,
Σπεδάζεις δόκιμον κατατηστὰς καὶ περιβάσιον.
Σοὶ δὲ οὐ φήμι τάττε συγχαίρω ὁδῆγε,
Πάντοτε τὸ πρέπον καθαρῶς τῶν Φωκε-
ρῶναι,
Ἄσμεν θεοὺς πίστας εὐθεῖας εὐχόμενος
GEORGIUS O. HENELIUS.

Nunc demum, Pereximie Dn. Rivelii, per-
sentiscere possum, quam difficile sit amori
& lœtitiae gratulatoria reperire condigna,
cum scilicet sibi invicem adeo præva-
lere student, ut nesciam prorsus, Tibine ho-
norem, an Te honori gratuleret: Quippe cum
sciam eruditionem sueto quodam delectu sa-
lem desiderasse, qualiter te indoles tua virtus-
que jam dudum fecit; Idcirco non ominari non
possum, quin brevi illud exantlati tui labo-
ris obtineas præmium, quod pluribus aliis inde-
fessis artium cultoribus tanquam munus cesse-
meritorium: Doctrinae namque tuae specimen
cum per discursum, non sanè vulgarem DE
CONSCIETIA doctè conscriptum, jam in pu-
blicum prodeat, nequaquam tibi hinc spernem-
di emergunt bonores. Et quemadmodum
hactenus hi tui conatus te non frustrarint un-
diquaq; Ita sperabu debinc Deo duce virtus-
teque comite parem quoq; te adepturum suc-
cessum, quo tandem patricæ exoptatum dess-
derium, parentum ac propinquorum piissima
vota adimplere possis felicissime! quod etiam
animitus vovet.

Tui
Officiosissimus
P. CALAMNIUS. O. B.

JOANNES LAURENTII RIVELIUS.

Ἄντεγραμμάτων μετρια.

I UNIS OLEAS LAURUI, IN TE INIRE
Εὐεγγασία.

Il comes interior Cyrrhæis, aurea proles
Ardalidum LAURUI, quā bene Phœbus amat,
Pacates UNIS OLEAS, pia munera reddis
Palladiis aris: nisibus histre tuis
Qvis non gratetur? nec enim tam cornea fibra
Insita cui fuerit, quin tua scripta legens,
Scripta linenda cedro percurrēs lucis ad ignes
Pervigil heus! dicat: gratia frontis, honos
Verticis ex hederis, inter tua tempora serpent
Chara RIVELIADUM portio, nostra magis.
Nam quem Pallas amat, bonus & cui incli-
nat Apollo,

Nequicquam Codri criminā vana volant.
Verum mella fluans de Qvercus stirpe, &
amomum

Pingve rubus nimium proferat alper ei,
Horum etenim tu sic arctis amplexibus hæres,
Viribus ut nequeas acribus eripier.
Ægeon centum geminis licet advolet armis,
Exhalans flamas pectore & ore simul.
IN TE sublimem vis, virtus ignea honorem
Riveli INIRE viget, patria dulcis ovat (ulnis
OstBodia, haud mora, quæ lœtis amplectitur
Te meritis digno munere forte beans.

No

Nō Tua laus JANNES nostro ante silebit in ore,
Qvōs tua non famæ gloria præteriit;
Qvā socientur Equis Gryphes, rabidosq; leones
Unus cum Damis alveus excipiat.

Aliud Anagramma.

add. O. B.

SUBURI ORNĀ OVILE, SINAI LENIET.
Elaboratio.

Non feras ægre licet & SUBURI
Forte contingat variis molestis
Casibus, nec non agier per orbem
Turbinis instar.

Sed magis fide vigilans ovile
Tu Jovis summi superis in oris
Est cui sedes, subiturus, ORNA
Qvoscq; labores.

LENIET munus SINAI favendo
Ti Deus, nomen celebrabis ejus,
Sive tu syrtes Gamaræque plebem
Alite gressu

Viseris: sed quæ cumulabo JANNI
Vota, si tento modio, fatis vix;
Horreo pleno tibi cur vehantur
Mollia quæcq!

*Sic colit Auctorem discursus debito
bonore*

JACOB Z. JULENIUS O.B.

Homines quidem, potissimum disso-
lute præfracti, vitam ducere sata-
gunt splendidam, mores deniq; sectari
plausibles; Ast hoc non pauci conse-
qui student virtutibus , terrarum quæ
ubique suas agunt radices , suos-
que spargunt radios, præscribente,
scilicet dictamen illorum conscientia, ex actionum principiis humana-
rum scaturiginis instar propullulans,
quam illibatam nullovenævo conspur-
catam conservando, totis incumbunt
viribus. Sed cum non æque omnium
percellit animos hujus vigor & motus,
ita cuncti non eadem trahuntur volu-
ptate, alii siquidem vanitatis larvam i-
miserere capti, nonnulli honestatis tædio
devincti, quidam densissimis tenebra-
rum nebulis obfuscati, (salva. t. sibi
ut imaginantur conscientia) aliam
insistunt viam , alios postulant mo-
res ; ne autem humana defrauden-
tur laude , fuko nequitiae sua moli-
mina occultanda arbitrantur ; Ho-
rum vesaniam delicate rident illi, qui
omnes

omnes suas actiones ad trutinam at-
que normam sibi præscriptam ex-
aminant, neque unctionem latum à re-
cta Conscientia discedunt; Amant
itaque maxime illustria ingenia
in illarum rerum cognitionem pe-
netrare, quæ omnem humilem ca-
ptum, acumine, gratia & gloria, an-
tecellunt, transcendunt, superant.
Placuit etiam tibi Pereximie Dn.
Sympatriota, in istis te exercere ar-
gumentis, quæ à vulgaribus longe
abhorrent, tuas itaque ingenii dotes,
quibus Te summus Deus beare vo-
luit, hac vice commendare alto si-
lentio prætereo, cum insuper com-
probet id tua ardua hæcce atque
erudita dissertatio, hic namque &
Rhodus & saltus est. In laudes istas
fucatas & adulatorias proterve de-
scendere nolo ego, vino vendibili,
quid quæso suspensa hedera opus
est! tacite tamen meritoque tibi
gratulari me tua virtus morumque
probitas, invitat. Maecte idcirco,

mi Dn. RESPONDENS, isthae tua vir-
tute solium ejusdem conscendere, ejus-
ve resultantia constanter bona expecta-
re, quæ Minerva omnibus dextre su-
dantibus promisit, & addixit; Cæterum
numen cælestis calido voto imploro
velit tuos egregios conatus ex alto
sublevaré eosque ad optatam dedu-
cere metam, atque tua fata optime
disponere , quod semper in votis
habeo ! Vale.

*Ita Dn. Auctorem hujus dissertationis, fau-
torem & amicum singulariter ho-
norandum prolixiori animo quam
verborum apparatu colere voluit.*

ERNESTUS Grandell.
O-Bothn.

